

Noget, hørende til dem, og kun undtagelsesviis har været tænkt indbrømt Landbrugeren enten ved Lov eller ved Bevilling. Der er nu forbeholdt Kjøbstæderne en meget stor Fortrinsret baade med Hensyn til Haandværksdrift og med Hensyn til udelukkende Ret til Handelsvirksomhed, ved i en betydelig Omkreds at forbyde det, og det i en Omkreds, der vil komme til at indbefatte den mere velhavende Deel af Landbefolkningen; denne Bestemmelse er af saa meget større Betydning, som den ikke fremtræder som nogen Overgangsbestemmelse, men som Noget, der skal staae indtil Videre, og længere staaer jo Intet. Udvalget har meget nøie overveiet dette Punkt og er kommet til det Resultat ikke at burde foreslaae nogen Afvigelse i dette Punkt, som man anseer for et meget væsentligt Punkt, skjøndt det er vor fuldkomne Overbeviisning, at Kjøbstædernes Fortrin er saa begrundet i alle naturlige Forhold, at, hvad Lovgivningen end bestemmer, vil dette Fortrin altid ifølge Sagens Natur være hos Kjøbstæderne; netop af den Grund har man saameget mere kunnet forsonet sig med Noget, der i formel Henseende seer ud som en betydelig Indskrænkning i den fulde Næringsfrihed og som en Afvigelse fra den Ligeberettigelse af alle Landets Borgere, som det dog er Lovens Hovedformaal at hidføre. Imidlertid er der forbeholdt, hvad der maa ansees som en Selvsølge, at af de vigtigste Næringsbrug, der allerede nu kunne drives paa Landet, enkelte skulle kunne drives i Kjøbstædernes umiddelbare Nærhed, idet det maatte erkjendes for uretfærdigt, at de skulle miste deres hidtil havte Ret, eller at man skulde affære vedkommende Egne Leilighed til at kunne faae deres Behov fyldestgjort i deres egen Midte, uden at være henviste til Kjøbstæderne. Jeg troer heller ikke, at der fra nogen Side er fremkommet Noget imod en saadan Fortsættelse af den bestaaende Retstilstand. Derimod er det noget Nyt, at Landhaandværkerne nu tillige skulle kunne arbejde for Kjøbstadborgerne, og uagtet jeg ikke troer, at det i Reglen vil blive meget hyppigt Tilfældet, idet Enhver naturligviis vil holde sig til sin egen nærmeste Kreds, og at det altsaa paa Grund af Afstanden ikke vil være af meget stor Betydning, saa vilde det dog være et

fuldkomment Brud paa hele Lovens Grundsaetning, som er, at den, der først er erklæret berettiget til Næringsbrug, skal kunne udvide sin Bedrift, saavidt hans Gyne formaaer, om man vilde bestride det. Hvis Kjøbstæderne i Almindelighed havde i deres egne Jorder, hvad man saa træffende har kaldet et Læbete, hvis de laae saaledes isolerede, at de med Hensyn til Afstanden ikke havde at frygte for nogen Concurrence med Hensyn til deres Forsyning, vilde det være for aldeles Intet at regne; men de factiske Forhold ere paa de fleste Steder saaledes, at det kun er ganske undtagelsesviis, at Kjøbstæderne have et saadant Læbete, det er meget almindeligt, at Grundstykker fra Landdistricterne støde umiddelbart op til dem og undertiden gaae heelt ind i dem. Det vilde altsaa være betænkeligt, om man vilde tillade en Haandværker, der havde bosat sig i en saadan umiddelbar Nærhed af en By, ja endog inde i selve Byen, at arbejde for dens Borgere, uden samtidig dermed at underkaste ham den samme Besatning, som hviler paa Kjøbstadhaandværkeren, der da ikke vilde kunne taale en saadan Concurrence. Jeg troer, at den simpleste og naturligste Maade at afhjælpe dette paa er vel at give de her omhandlede Haandværkere Tilladelse til at arbejde for Byens Borgere, men behandle dem, forsaavidt de træde i en virkelig Concurrence med Kjøbstadhaandværkerne, som disse, hvad Besatning paa Næring angaaer. Udvalget mener, at der kun behøves en ringe Afstand, men det har sin Vanskelighed at bestemme, hvor stor en saadan Afstand skal være. Først havde man tænkt paa at fastsætte den til $\frac{1}{8}$ Mill; men dette forlod man igjen, fordi Kjøbstædernes Grændse ere saa aldeles ubestemt, at det i enkelte concrete Tilfælde vilde være aldeles utilstrækkeligt. Man har derimod troet, at, naar den i § 14 opstillede almindelige Regel, at Afstanden regnes i lige Linie fra Areltorvet, følges, maatte $\frac{1}{4}$ Mill være den korteste Afstand, man kunde gaae til. Jeg skal, for mulig at forkorte Forhandlingerne, strax foresætte de Bemærkninger, der fra Udvalgets Side ville være at gjøre mod det Forslag, der gaaer ud paa at udvide den her foreslaaede Regel med Hensyn til Næringsstatten, til ogsaa at